

Preek Breukelen
d.d. 25 december 2015, Kerstochtend
Jesaja 52:7-10 & Johannes 1:1-14

'... want de HEER troost zijn volk'

Gemeente van Jezus Christus,

Jesaja spreekt zijn woorden over de vreugdebode tijdens de Babylonische ballingschap van het volk Israël. Na koning Salomo werd Israël in twee koninkrijken verdeeld: het noordrijk Israël en het zuidrijk Juda. In de achtste eeuw voor Christus hielden de Assyriërs al huis waardoor het noordrijk ten val kwam. Twee eeuwen later, in de zesde eeuw voor Christus, kende het koninkrijk Juda, met hoofdstad Jeruzalem, haar ondergang toen de Babylonische koning Nebukadnezar Jeruzalem en de tempel vernietigde en het volk in ballingschap meegenomen werd naar Babel. Pas toen het Perzische rijk opkwam, begon er hoop te gloren door de bereidwillige houding van koning Cyrus, die dan ook als een door God gezonden Perzische koning werd gezien. Na decennia ballingschap, na decennia het eigen land en de eigen grond niet te hebben kunnen zien, en het leek alsof God zich totaal had afgewend van zijn volk, kon de profeet juichend spreken over een vreugdebode. Redding wordt aangekondigd en tegen Sion, dat is Jeruzalem, wordt gezegd: *Je God is koning, de ruïnes van Jeruzalem moeten uitbreken in gejubel want de HEER troost zijn volk.* Prachtige woorden voor zij die in de ballingschap leefden en voor degenen die in de ruïnes waren achtergebleven van het eens zo sterke rijk. Wie zijn de vreugdebodes in onze tijd?

Het is niet voor niets dat de traditie deze Jesaja-lezing op de kerstochtend geplaatst heeft. We hebben op deze ochtend ook traditiegetrouw dat prachtige begin uit het Johannesevangelie gelezen. De schrijver vertelt onder andere dat er iemand door God was gezonden die Johannes heette, waarmee hij Johannes de Doper bedoelt. Die was zelf niet het licht maar getuige van het licht. De evangelienschrijver ervaart zijn optreden als het optreden van de vreugdebode van Jesaja, als iemand die goed nieuws komt brengen, die redding aankondigt, in een tijd die door velen wordt ervaren als duisternis. Het waren voor Israël dan ook duistere tijden, zowel ten tijde van Jezus als ten tijde van de evangelist Johannes. De bezetting was eigenlijk nooit opgeheven. De ene macht verving de andere. Assyriërs vertrokken, Babyloniërs kwamen. Perzen vertrokken, Romeinen kwamen. In de tijd van Jezus was die bezetting een feit en voelbaar. Toen Johannes

zijn evangelie schreef, was Jeruzalem opnieuw verwoest, evenals de tempel, dit keer door de Romeinen. Het zijn duistere tijden, tijden van onderdrukking, tijden van onvrijheid, tijden van onzekerheid. Wie is de vreugdebode in die tijd? Wie kondigt de redding aan en kan jubelen dat de HEER zijn volk troost, dat de einden der aarden zien dat deze God redding brengt?

Het bijzondere van het evangelie van Johannes is dat het begin eigenlijk helemaal geen geboorteverhaal is. Afgelopen nacht lazen wij uit Lucas over Jozef en Maria, over het kindje Jezus in de kribbe, over de herders in het veld en de engelen die vrede op aarde zongen. Een prachtig plaatje waarmee Lucas laat zien in welke kwetsbare vorm God ons nabij gekomen is. Een kwetsbare mens, Jezus, die in dat evangelie van Lucas zichzelf ziet als een profeet en in het besef leeft dat Hij evenals de profeten van het Oude Testament tegen een muur van onbegrip en onwil aan zal lopen en uiteindelijk gedood zal worden. Bij Lucas is Jezus vooral de mens, de profeet die door God geïnspireerd is. Bij Johannes zien we een hele andere visie op de aard van Jezus. Bij Johannes is Hij veel meer God die onder ons is komen wonen, is Hij uit een andere hemelse werkelijkheid. Je ziet dat al in hoofdstuk 2 bij de bruiloft te Kana. Als de wijn op dat bruiloftsfeest dreigt op te raken zegt Jezus' moeder tegen Hem: *ze hebben geen wijn*. En Jezus antwoordt: *Vrouw, wat wilt u van mij?* Letterlijk: *Vrouw, wat u en ik?* Alleen al dat afstandelijke woord *vrouw* maakt duidelijk dat Jezus van een andere realiteit is.

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Opvallend is dat in het hele gedeelte dat wij gelezen hebben van dat prachtige begin van het Johannesevangelie de naam Jezus niet valt. Dat het over Jezus gaat wordt enkel gesuggereerd. Wij, die het verhaal kennen, weten het te plaatsen. Maar door die naam niet te noemen maar te spreken over het Woord dat vlees geworden is, over het licht dat schijnt in de duisternis, wordt de goddelijke realiteit van Jezus benadrukt. Zegt Johannes dat Jezus God is? Die conclusie is te makkelijk en te snel getrokken. Wat Johannes wel zegt, is dat Jezus, zoals hij Hem ziet, God in alles belichaamt, daadwerkelijk vlees geworden Woord is. Hij is inderdaad de Zoon van de Vader want in alles draagt hij wat Johannes betreft de spreekwoordelijke genen van de ene God. Zo heeft God zijn tent onder ons willen opslaan.

In het begin was het Woord. Meteen wordt er een relatie gelegd met het scheppingsverhaal uit Genesis waar het Woord van God, het spreken van God, orde scheidt in de chaos. Er wordt scheiding gemaakt tussen licht en

donker, tussen land en zee, er vindt schepping plaats. En in het licht van het grote scheppingsverhaal spreekt Johannes over Jezus zonder Hem bij naam te noemen. Jezus wordt in relatie gebracht met schepping. Begint er in Jezus dan iets nieuws, begint God opnieuw? Ik denk dat je beter kunt zeggen dat er enkel vernieuwing plaatsvindt aangezien alles in de schepping al aanwezig is. Wij weten wat licht is. Wij weten wat duisternis is. De mens weet wat vruchtbare aarde is en de dreiging van de zee. Wij weten in principe scheiding aan te brengen tussen het goede en het kwade. Maar de hele menselijke geschiedenis waar de Bijbel slechts één getuige van is, laat zien dat de verleiding groot is om juist hetgeen te zoeken wat het daglicht niet verdragen kan, om in hoogmoed eigen wegen te kiezen die doodse wegen zijn. Of in zelfzucht chaos te creëren ten koste van het samen leven. Alle ingrediënten voor een paradijs zijn in de schepping al gegeven. Alle richtlijnen hebben wij al ontvangen in de woestijn. En het is alsof Johannes met zijn prachtige begin wil zeggen dat God in de chaos van deze wereld besloten heeft zelf maar mens te worden, onder ons te komen wonen omdat Hij ons zo lief heeft en ons wil leiden op de weg naar vernieuwde schepping.

Nou is dat vlees worden van het Woord, dat onder ons wonen van God ook niet zo'n succes gebleken. Het vernieuwde begin blijkt niet veel verandering gebracht te hebben. Ondanks het grote verlangen in die tijd naar een ingrijpen van hogerhand heeft men dat ingrijpen niet gezien in Jezus. Wat daarvan de reden was? Misschien had men meer verwacht: grotere macht. Jesaja spreekt over de HEER die zijn heilige arm ontbloot ten overstaan van alle volken. Misschien zoiets, dat God zijn vuist op tafel slaat en zegt: *Genoeg zo! Ophouden met oorlog, ophouden met haat, ophouden met dat zelfgenoegzame egoïsme, ophouden met het leven ten koste van elkaar!* Een krachtig ingrijpen van buitenaf, een krachtig ingrijpen van bovenaf. Maar nee, een mens wandelt over de aarde, hooguit twee jaar laat Hij tekenen zien van een andere werkelijkheid, spreekt hij woorden van het komend koninkrijk om uiteindelijk aan het kruis genageld te worden waarbij hij ook nog durft te zeggen: *het is volbracht*. Wat is er volbracht? Is dat het dan? Johannes schrijft in het begin dat wij gelezen hebben dat Hij kwam naar wat van Hem was, maar wie van Hem waren hebben Hem niet ontvangen. Er wordt mede op grond van deze zin wel eens gezegd dat Johannes antisemitisch is omdat hij zich zo tegen de Joden afzet. Maar dat is niet zo. In het evangelie is het juist het afzetten tegen de joodse religieuze klasse. De zin dat wie van Hem waren Hem niet hebben ontvangen moet eerder als een teleurstelling worden gezien dan als een veroordeling. Uiteindelijk ziet ook Johannes het belang en de redding van

Jezus voor zowel Israël als voor de wereld. Zowel Israël als de wereld, als de einden der aarde zullen zien hoe God redding brengt. En die redding, die verlossing vindt in Jezus plaats. Niet voor niets betekent de naam Jezus: de Heer is redder, de Heer is verlosser.

Maar ja, dan zitten we nog steeds met het probleem dat de hele operatie vleeswording zo weinig resultaat lijkt te hebben, dat God zich die moeite had kunnen besparen omdat het toch geen gevolg heeft gehad. Maar dan staan er die prachtige woorden: *In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.* De HEER troost zijn volk, zegt Jesaja. Als ik iets troostend vind, is het wel de opmerking van Johannes dat de duisternis het licht niet in haar macht heeft gekregen. Het feit dat wij hier in deze kerk bijeen zijn om het Woord te horen en om de lof te zingen, is al één groot bewijs dat de duisternis het licht niet in haar macht heeft gekregen. Dat o zo korte leven van Jezus heeft zoveel teweeg gebracht dat het licht niet meer te doven valt. Ook al keren hordes het geloof de rug toe, het licht valt niet te doven. Het was er in de schepping, het was vlees in Christus, en ook morgen zal het schijnen. Het is niet het licht van grote macht of wapengekletter maar het licht dat een weg wijst naar nieuwe toekomst. Een licht dat het onrecht aan de dag brengt. Het licht dat ons leert te onderscheiden tussen goed en kwaad. Het licht ook dat ons hart verwarmt voor dat koninkrijk waar Jezus getuige van was, tekenen van liet zien. De vleeswording heeft wel degelijk verschil gemaakt. In die mens hebben wij God herkend. In die mens hebben wij zijn liefde herkend. In die mens hebben wij Gods redding ontvangen. Ook wij zijn niet overgeleverd aan de duisternis. Ook wij mogen jubelen en op de ruïnes van deze wereld een nieuw bestaan bouwen.

Aan ons is het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. Aan iedereen is het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. Hoe doen we dat? Door Jezus te ontvangen en in zijn naam te geloven. Dat is wel wat meer dan jezelf het plakkertje 'christen' op te spelden. Hem ontvangen en in zijn naam geloven, betekent dat je het licht ontvangt, dat je zijn leer omarmt en bereid bent om zijn weg te volgen. Een weg van liefde, een weg vol tegenstand, een weg die offers vraagt. Het is meer dan jezelf een plakkertje 'christen' op te spelden. Het is meer dan bij toeval geboren worden in een christelijk gezin. Kind worden van God is uit God geboren worden. Dat is geen genetisch gebeuren maar een volwassen beslissing. Een volwassen beslissing om deel te zijn van schepping, deel te zijn van vernieuwde schepping.

Wie zijn de vreugdebodes in onze tijd? Er is genoeg ellende in deze wereld. Er zijn voldoende tranen die smeken om een nieuw begin, voldoende stemmen die schreeuwen om een nieuwe orde. Er is oorlog, er is onrecht. Haat zegeviert. Ongelijkheid beheerst het bestaan van miljarden. Wie zijn de vreugdebodes in deze wereld? Wij mogen die vreugdebodes zijn. Wij, die op deze dag vieren dat God naar de wereld heeft omgezien omdat Hij de wereld liefheeft. Wij, die op deze dag vieren dat Christus geboren is, dat het Woord vlees geworden is. Wij mogen de vreugdebodes zijn die in navolging van onze Heer handen en voeten geven aan de liefde van God door barmhartigheid te tonen met hen die lijden, door zieken en rouwenden te dragen, door het onrecht aan te klagen, door recht te gaan staan voor wie verworpen worden. In spreken en in handelen mogen wij de redding van God aankondigen.

Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen. En hoezeer deze wereld ook wandelt in de duisternis, die hoop houdt ons gaande. De duisternis krijgt het licht niet in haar macht, er zal schepping plaatsvinden, er zal orde geschapen worden in de chaos. God geeft ons het Woord. Laten wij zijn kinderen worden die met Hem werken aan een hemel op aarde, een wereld andersom.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.